

Náhrada škody a dobré mravy

Není vyloučeno, že po zvážení okolností případu i takový výkon práva, který odpovídá zákonu, může být shledán v rozporu s dobrými mravy, a že mu proto bude soudem odeprána právní ochrana. Přitom stačí, že výkon práva je (objektivně posuzováno) v rozporu s dobrými mravy, aniž by bylo relevantní zavinění jednajícího, resp. vědomí si takového rozporu s dobrými mravy.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 25 Cdo 3419/2014, ze dne 18.2.2015)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobkyně ABI P. s.r.o., se sídlem v K., zastoupené Mgr. J.H., advokátem se sídlem v B., proti žalovanému K. P., zastoupenému JUDr. J.Č., advokátem se sídlem v B., o 56.946,70 Kč s příslušenstvím, vedené u Okresního soudu v Blansku pod sp. zn. 10 C 45/2007, o dovolání žalobkyně proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 19. 2. 2014, č. j. 44 Co 38/2010-258, tak, že dovolání se zamítá.

Z odůvodnění:

Žalobkyně se domáhá náhrady škody, která jí vznikla na osobním motorovém vozidle při dopravní nehodě ze dne 16. 11. 2006 v důsledku protiprávního jednání žalovaného, který před vozidlo náhle vstoupil a vytvořil mu tak nečekanou překážku.

Okresní soud v Blansku rozsudkem ze dne 13. 11. 2009, č. j. 10 C 45/2007-207, žalobu na zaplacení 56.946,70 Kč s příslušenstvím zamítl, zastavil řízení ohledně úroku z prodlení ve výši 9,75 % z částky 56.946,70 Kč za den 29. 8. 2007 a rozhodl o náhradě nákladů řízení ve vztahu mezi účastníky a vůči státu. Vyšel ze zjištění, že dne 16. 11. 2006 v nočních hodinách se žalovaný při chůzi v obci K. střetl s jedoucím vozidlem Škoda Octavia RS ve vlastnictví žalobkyně, řízeným jejím zaměstnancem P. N. Žalovaný při střetu přelétl přes zadní část vozidla a dopadl do zavazadlového prostoru. Řidič bez zastavení z místa nehody ujel, a poté, co po příjezdu do místa bydliště v L. zjistil, že žalovaný leží v kufru vozidla, odvezl jej mimo obec a zanechal na lesní cestě asi deset metrů od hlavní silnice. Pro toto jednání byl P. N. rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 6. 6. 2007, č. j. 53 T 6/2007-785, ve spojení s rozsudkem Vrchního soudu v Olomouci ze dne 2. 10. 2007, č. j. 4 To 62/2007-859, pravomocně uznán vinným trestným činem pokusu vraždy a neposkytnutí pomoci a odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v délce dvanácti let. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že předpoklady odpovědnosti žalovaného za škodu na vozidle podle § 420 obč. zák. jsou naplněny, neboť střet s vozidlem zavinil tím, že mu vstoupil náhle do jízdní dráhy, a vytvořil tak nečekanou překážku, takže řidič nemohl střetu zabránit; žalovaný si v patnácti letech musel být vědom nebezpečnosti svého jednání. Soud však výkon práva žalobkyně na náhradu škody za poškozené vozidlo shledal v rozporu s dobrými mravy. Konkrétní okolnosti odůvodňující aplikaci § 3 odst. 1 obč. zák. dovedl z jednání P. N., který jako zaměstnanec žalující společnosti a dlouholetý kamarád jejího společníka P. Š. užíval vozidlo s jejím souhlasem, po střetu se žalovaným z místa nehody ujel a bez ohledu na jeho viditelná zranění jej odvezl mimo obec a zanechal bez pomoci v chladných nočních hodinách. Tímto jednáním též zmařil řádné a včasné objasnění dopravní nehody. Žalobkyně se v trestním řízení nepřipojila s požadavkem na náhradu škody vůči P. N., takže nyní výkonem práva vůči žalovanému nesleduje dosažení určitého hospodářského cíle, nýbrž znevýhodnění poškozeného žalovaného, který je zcela nemajetným žákem střední odborné školy. O účelovosti chování žalobkyně svědčí také skutečnost, že předmětné vozidlo prodala po opravě za cenu vyšší, než obvyklou podle znaleckého

posudku, takže došlo k podvodnému „omlazení“ vozidla přetočením tachometru.

K odvolání žalobkyně Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 27. 7. 2011, č. j. 44 Co 38/2010-230, rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku změnil tak, že žalovanému uložil povinnost zaplatit žalobkyni 56.949,70 Kč s úrokem z prodlení od 31. 8. 2007 do zaplacení, ohledně úroku z prodlení z této částky za den 30. 8. 2007 jej zrušil a řízení v tomto rozsahu zastavil, a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů. Vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně, ztotožnil se i s jeho závěrem o splnění podmínek odpovědnosti žalovaného za škodu na vozidle žalobkyně, avšak výkon práva žalobkyně neshledal v rozporu s dobrými mravy ve smyslu § 3 odst. 1 obč. zák. Podle odvolacího soudu nemají důvody uvedené soudem prvního stupně žádnou souvislost se vznikem škody na vozidle žalobkyně („veškeré podané důvody nemravnosti nároku na odškodnění lze odmítnout en bloc jako v podstatném rozsahu se neopírající o provedené dokazování anebo i jako věci nepřipadné“), takže není důvod klást mravní překážku průchodu takového práva. Soud dovodil, že letitější či důvěrnější osobní vztah žalobkyně, resp. jejího společníka P. Š., s P. N. před spácháním zločinu nenachází vyjádření v žádném mravním korektivu, který by šlo vymezit do opozice vůči všeobecně přijímanému respektu k právu na náhradu škody (a navíc se žalovaný z fyzických zranění úspěšně uzdravil bez trvalých závažnějších následků pro své dospívání a budoucí život). Ani za použití § 450 obč. zák. nelze právo na náhradu škody krátit, neboť „hrubá nedbalost žalovaného nečiní důvod k zvláštním ohledům, ani jeho osobní a majetkové poměry, dané prahem dospělosti a zachovalým zdravím, přičemž ani vlastní rozsah uložené platební povinnosti zdaleka ještě nezakládá na důvodnou obavu z takového přebřemenění právních povinností, že by očekávání uspokojení poškozeného bylo nereálné či absolutně demotivující“.

Toto rozhodnutí Nejvyšší soud k dovolání žalovaného rozsudkem ze dne 27. 11. 2013, č. j. 25 Cdo 4209/2011-247, s výjimkou výroku o zrušení rozsudku soudu prvního stupně a zastavení řízení ohledně úroku z prodlení z částky 56.946,70 Kč za den 30. 8. 2007, zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení. Odvolací soud při vázanosti právním názorem dovolacího soudu nově rozhodl rozsudkem ze dne 19. 2. 2014, č. j. 44 Co 38/2010-258, tak, že rozsudek soudu prvního stupně v zamítavém výroku, v rozsahu zamítnutí žaloby o zaplacení 56.946,70 Kč s úrokem s prodlení od 31. 8. 2007 do zaplacení, potvrdil a rozhodl o náhradě nákladů řízení. Zaměstnanec žalobkyně ke zraněním žalovaného nejen zbytečně a nezdůvodnitelně přidal delší prožívání bolesti, ale i příležitost prožít tíseň z možného příchodu smrti. Závěr soudu prvního stupně o tom, že za těchto okolností je uplatnění práva na náhradu škody, která je ve srovnání se způsobenou újmou na zdraví jinak banální, v rozporu s dobrými mravy, je proto správný.

Proti tomuto rozsudku podala žalobkyně dovolání, jehož přípustnost dovozuje z ustanovení § 237 o.s.ř. tím, že ve věci řešená právní otázka by měla být dovolacím soudem posouzena jinak. S odkazem na judikaturu a právní literaturu dovozuje, že použití korektivu dobrých mravů (odepření práva podle § 3 odst. 1 obč. zák.) by mělo být zcela výjimečné a zároveň opřené o zcela konkrétní zjištění; v opačném případě dochází k ohrožení právní jistoty a k nepřiměřenému oslabení subjektivních práv účastníka. Podle dovolatelky byla nesprávně řešena právní otázka přičitatelnosti jednání osoby odlišné od žalobkyně právě žalobkyni. Úvaha, že mezi jejím řidičem a jednatelem byl velmi dobrý vztah, není provedeným dokazováním dostatečně podložena. Aby mohl být pojem „přátelství“ použit jako hodnotící prvek morálního aspektu žalobního nároku, je třeba zkoumat, jak bylo přátelství chápáno osobou, která k takovému označení vztahu přistoupila. Odvolací soud však k výslechu jednatele či řidiče nepřistoupil. Nelze také požadovat sebereflexi po právníce osobě, neboť jde o schopnost náležející výlučně fyzickým osobám. Žalobkyně jakožto osoba právníká není ze své podstaty schopna emocí, její jednání navenek zajišťují její orgány, které mají povinnost postupovat s péčí řádného hospodáře, korektiv dobrým mravů zde proto není na místě. Žalobkyně v posledku tvrdí, že takové výjimečné okolnosti, které by odůvodnily odepření práva na soudní ochranu jejího nároku na náhradu škody, v dané věci nenastaly. Naopak, jestliže někdo poškodí její majetek,

je nejen jejím právem požadovat náhradu škody, ale vznést takový nárok je vzhledem k nutnosti neumenšovat své zisky a tím nepoškozovat případné věřitele a nakonec i stát v daňové oblasti „vlastně povinna“. Navrhuje proto, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

Žalovaný ve vyjádření k dovolání uvedl, že žalobkyně nepředkládá žádná nová skutková zjištění nebo právní stanoviska, jedná se pouze o její pohled na průběh celého řízení. Napadené rozhodnutí odvolacího soudu vychází ze závazného právního názoru dovolacího soudu, a dovolání by proto mělo být odmítnuto. Nedojde-li k jeho odmítnutí, mělo by být zamítnuto, neboť nese charakter pouze „jakéhosi pseudofilozofického rozboru pojmu morálka a přátelství.“

Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o.s.ř.) po zjištění, že dovolání bylo proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu podáno v zákonné lhůtě oprávněnou osobou – účastnicí řízení (§ 240 odst. 1 o.s.ř.), zastoupenou advokátem ve smyslu § 241 o.s.ř., dospěl k závěru, že dovolání je podle § 237 o.s.ř. přípustné k přezkumu právní otázky aplikace § 3 odst. 1 obč. zák., která v daných skutkových souvislostech nebyla dosud řešena (předchozí kasační rozhodnutí Nejvyššího soudu nepředstavuje ustálenou rozhodovací praxi dovolacího soudu) a která při specifičnosti všech okolností případu má právní význam z hlediska obecného výkladu pojmu dobré mravy. Dovolání není důvodné.

Zpochybňuje-li žalobkyně skutková zjištění ohledně vztahu mezi jejím jednatelem a řidičem poškozeného vozidla, nesměřují její námitky proti právnímu posouzení věci, tedy vůči otázce hmotného nebo procesního práva, na jejímž vyřešení závisí napadené rozhodnutí, a nemohou tak přípustnost dovolání podle § 237 o.s.ř. založit.

Podle § 3 odst. 1 obč. zák. výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.

Podle ustálené soudní judikatury je institut dobrých mravů korektivem, který umožňuje soudu, aby nevyhověl žalobě, která je sice důvodná, avšak jsou tu jiné okolnosti, v jejichž světle by výkonem takového práva nastala výrazná nespravedlnost. Smyslem tohoto ustanovení je tedy zamezit výkonu práva, který sice odpovídá zákonu, avšak odporuje dobrým mravům, jež lze definovat jako souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 6. 1997, sp. zn. 3 Cdon 69/96, publikovaný v časopise Soudní judikatura 8/1997 pod č. 62). Není vyloučeno, že po zvážení okolností případu i takový výkon práva, který odpovídá zákonu, může být shledán v rozporu s dobrými mravy, a že mu proto bude soudem odeprána právní ochrana. Přitom stačí, že výkon práva je (objektivně posuzováno) v rozporu s dobrými mravy, aniž by bylo relevantní zavinění jednajícího, resp. vědomí si takového rozporu s dobrými mravy. V projednávané věci jde pak o posouzení, zda požadavek obchodní společnosti na náhradu škody způsobené jí chodcem na vozidle, je v rozporu s dobrými mravy, jestliže její zaměstnanec, který vozidlo mimo rámec plnění služebních úkolů řídil, se po nehodě vůči poraněnému chodci dopustil úmyslného trestného činu, jímž ho jen shodou náhod nepřipravil o život.

Především nelze souhlasit s dovolací námitkou, že korektiv výkonu práva v rozporu s dobrými mravy podle § 3 odst. 1 obč. zák. nedopadá na podnikající právnické osoby, které podle dovolatelky na rozdíl od fyzických osob postrádají pojmově schopnost sebereflexe. Z dikce citovaného ustanovení je ovšem zřejmé, že svůj dopad nikterak neomezuje a že se tedy a priori nemá týkat jen fyzických osob. I když působení právnických osob v právních vztazích má určitá specifika, jednak za ně jednají vždy fyzické osoby, takže emoční či sebereflexní rovinu lze vysledovat, jednak je důležitý i výsledek tohoto jednání, tj. zda projevy vůle právnické osoby nevedou ke stavu, který je v rozporu s dobrými mravy. V

tomto směru ani ustálená rozhodovací praxe dovolacího soudu nepochybuje o tom, že činnost právnické osoby lze poměřovat dobrými mravy z hlediska § 39 či § 3 odst. 1 obč. zák. (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 4. 2000, sp. zn. 29 Cdo 1633/99, nebo rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 17. 8. 2004, sp. zn. 15 Co 162/2004, publikovány pod č. 51/2001 a 79/2005 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Nejvyšší soud již v předchozím rozhodnutí sp. zn. 25 Cdo 4209/2011 zdůraznil neobvyklost posuzovaného případu, kdy původce dopravní nehody (žalovaný, tehdy patnáctiletý chlapec) byl nejenom při srážce sám zraněn (za své zranění při nehodě nese rovněž odpovědnost sám, neboť řidič vozidla srážku nezavinil), ale navíc se stal po nehodě obětí závažného trestného činu ze strany řidiče vozidla. Ten se k němu zachoval zcela nevybíravým způsobem, neboť namísto toho, aby mu poskytl první pomoc, ohrozil jej na životě tím, že jej v nočních hodinách v polovině měsíce listopadu vyvezl mimo obec a nechal se zlomenými holenními kostmi obou nohou, otřesem mozku a dalšími zraněními ležet na lesní cestě. Utrpení a stres, kterému řidič vozidla vystavil zraněnou nedospělou osobu, našlo svůj odraz kromě jiného v trestním odsouzení a nemůže být přehlédnuto ani v občanskoprávním sporu o náhradu škody, byť nárok žalobkyně je v základu a po formální stránce opodstatněný. Bylo-li pak prokázáno, že mezi vlastníci vozidla a řidičem, který se zachoval zavrženíhodným způsobem vůči žalovanému, je úzce provázaný vztah, lze počínání řidiče, alespoň pokud jde o posouzení otázky dobrých mravů v souvislosti s žalobou na náhradu škody, z tohoto pohledu přičítat i žalobkyni. I když jednání řidiče následovalo až po škodném jednání žalovaného, bezprostředně na něj navazovalo a šlo o natolik svévolný útok na základní hodnoty chráněné právem i morálními normami společnosti (život a zdraví žalovaného), že požadavek, aby jím dotčená osoba byla povinna nahradit škodu na vozidle, se přičí obecnému pojímání spravedlnosti, všeobecnému nazírání na rozumné uspořádání vztahů, a představuje proto s přihlédnutím ke všem výjimečným a mimořádným okolnostem případu výkon práva v rozporu s dobrými mravy.

Lze souhlasit s dovolatelkou, že žalovaný za poškození vozu odpovídá a v běžné situaci by byl povinen škodu nahradit. Nelze ovšem přehlédnout, že tehdy nezletilý žalovaný způsobil škodu na vozidle pouhou vlastní nedbalostí a poté, co si sám přivodil zranění, stal se vzápětí obětí úmyslného trestného činu proti životu a zdraví, který vedl ke značné nemajetkové újmě spočívající v zásahu do zdraví a lidské důstojnosti, spojenému s výrazným stresem a odůvodněnou obavou ze ztráty života. Ve světle způsobu jednání vůči zraněnému dítěti, kterému nebylo následně poskytnuto prakticky žádné zadostiučinění ke zmírnění vytrpěné nemajetkové újmy, se uplatnění nároku na náhradu majetkové újmy (škody na vozidle) vůči žalovanému, který musel čelit zcela bezdůvodnému ataku proti životu, jeví skutečně jako postup postrádající sebereflexi a morální odpovědnost za osobu, již je svěřeno služební vozidlo. Na tom nic nemění okolnost, že žalobu podává právnická osoba, neboť i ona je povinna ctít dobré mravy a způsob uplatnění práva z její strany nesmí být v rozporu s tím, co je vnímáno jako základní pravidlo slušnosti v rozumném uspořádání mezilidských vztahů. Tyto požadavky se v takovém případě samozřejmě kladou na osoby jednající jménem právnické osoby, a vytvářející tak její vůli v právních vztazích. To vše podtrhují zjištěné skutečnosti o tom, že odeprání práva na náhradu škody nepředstavuje pro žalující společnost natolik citelný zásah srovnatelný s tvrdostí, jakou by znamenalo uložení povinnosti k náhradě škody tehdy nemajetnému nezletilému, který se musel navíc vypořádat s následky úmyslného trestného činu proti své osobě. Ze všech těchto důvodů nepoživá realizace práva na náhradu škody žalující obchodní společností podle § 3 odst. 1 obč. zák. právní ochrany, proto žalobě nemůže být vyhověno.

Z uvedeného vyplývá, že napadené rozhodnutí je z pohledu uplatněného dovolacího důvodu správné, Nejvyšší soud proto dovolání žalobkyně podle § 243d písm. a) o.s.ř. zamítl.

zdroj: www.nsoud.cz

Právní věta - redakce.

Další články:

- [Bezplatná obhajoba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Omezení vlastnického práva veřejným prostranstvím a bezdůvodné obohacení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Opomenuté vyjádření účastníka řízení \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Služební poměr](#)
- [Svéprávnost \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Určitost sankcionované povinnosti](#)
- [Pohledávka](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Náhrada škody](#)
- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)